

**Cech řezníků Kdyně
1731–1835**

Inventář

EL NAD č.: 1552
AP č.: 425

Mgr. Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	5
Seznam použitých pramenů a literatury.....	6

Přílohy

Seznam použitých zkratk	7
Inventární seznam.....	8

I. Vývoj původce archiválií

S rozvojem řemeslné výroby ve městech jsou spjaty i počátky řemeslných bratrstev a vznik cechovního systému v českých zemích. Městští řemeslníci se záhy začali spolčovat v rámci jednoho nebo více výrobních oborů ve snaze obhájit vlastní ekonomické zájmy. Cechovní sdružení, nazývaná někdy rovněž pořádky, plnila také důležitou korporativní roli v oblasti sociální. Uzavřené skupiny řemeslníků usilujících o odbytový monopol na městském trhu spojovaly i společné úkony náboženské a společenské. Postupně se rozvinula i pevná podoba cechovní organizace, v jejímž čele stál cechmistr spolu se staršími, kteří dbali na dodržování zásad stanovených ve statutech a kontrolovali prodej a jakost výrobků. Statuta neboli artikule určovaly pravidla fungování cechu, obsahovaly normy pro provozování řemesla a zachování kvality výrobků, pro přijímání členů, vzdělávání řemeslnického dorostu a rovněž zahrnovaly normativ dobrých mravů.

Řezníci poráželi vepřový, hovězí a skopový dobytek, porcovali maso a prodávali jej, surovinu směli i dále zpracovávat a vyrábět i různé masité pochoutky. Cech řezníků si vydobyl místo na špičce mezi řemeslníckými organizacemi, což se viditelně odrazilo zejména v symbolice: tradiční figurou řeznických znaků se stal korunovaný český lev se širočinou v předních tlapách, v procesích a průvodech se dominantní postavení cechu projevilo jejich řazením hned za městskou reprezentací.¹

Cech řezníků vznikl ve Kdyni snad v roce 1721, kdy kdyňští řezníci žádali vrchnostenský úřad o uznání cechu a přáli si, aby se židům zakázalo provozování řeznictví.² Podle tereziánského katastru však ve Kdyni působili pouze čtyři řezníci a jeden obchodník peřím, plátnem a vlnou a současně řezník židovského původu.³

V 18. století zastupovali cech navenek dva cechovní starší. Cechmistr spolu se staršími bývali voleni na cechovních shromážděních, která se konávala 3–4krát ročně, a potvrzování městskou radou, které skládali přísahu. Cech měl svoji samosprávu, ale zároveň byl podřízen městské radě a také správě panství. Volení představitelů cechu také zpravidla spravovali cechovní pokladníci, ve které bylo uloženo cechovní jmění a cechovní dokumenty. Dozorem nad cechy byli pověřeni cechovní inspektoři, jejichž funkce dozoru nad činností cechů byla zřízena v roce 1731 generálním cechovním patentem pro české země (ve Kdyni známe do roku 1803 cechovního inspektora Kostlivého, po něm Wolfganga Žákavce). Všeobecná konzervativnost cechovní organizace zabraňovala rozvoji řemesel a výroby, proto se kontroly řemesel ujal stát. V generálních cechovních artikulích pro cechovní pořádky dědičných zemí českých ze dne 5. ledna 1739 bylo ukotveno sjednocení cechovních předpisů, zejména v oblasti vzdělávání řemeslnického dorostu, mzdových poměrů a získávání mistrovského práva.

Před zrušením cechů působilo ve Kdyni přes deset řezníků (např. v roce 1857 to bylo dvanáct mistrů, v roce 1859 jedenáct mistrů).⁴ Cech řezníků ve Kdyni pravděpodobně působil do konce dubna 1860, kdy byly všechny cechy zrušeny císařským patentem č. 227 ř. z., živnostenským řádem z 20. prosince 1859. Ten v úvodním článku III zrušil veškeré dosavadní předpisy o získávání živnostenského oprávnění, jakož i ostatní starší normy o provozování živností, které byly v rozporu s novým živnostenským řádem, který zavedl. Tento řád nahradil dosud existující cechy živnostenskými společenstvy (§§ 106–130).

¹ HRDLIČKA, Jakub – JÁSEK, Jaroslav – HRUBÝ, Vladimír. *Pět století řemeslné symboliky ve sbírce pečetidel a razítek Archivu hlavního města Prahy : komentovaný katalog*. Praha : Heraldická společnost v Praze, 1999, s. 67–71.

² TŠÍDA, Emil. *Z minulosti kdyňského kraje*. Kdyně : Nákladem Okresního sboru osvětového ve Kdyni, 1925, s. 4.

³ CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František. *Tereziánský katastr český, svazek 2*. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1966, s. 19.

⁴ TŠÍDA, Emil. *Z minulosti kdyňského kraje*. Kdyně : Nákladem Okresního sboru osvětového ve Kdyni, 1925, s. 25.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně se nedochovaly žádné písemné záznamy dokládající převzetí archiválií kdyňských cechů do archivu.

O uložení dokumentů před jejich převzetím do archivu máme jen neúplné informace. Můžeme se domnívat, že po dobu existence cechů byly uloženy v cechovní pokladnici, kterou spravovali cechovní starší, do jejichž domu se pokladna po jejich zvolení obvykle stěhovala. Po zrušení cechů cechovní agenda zpravidla přecházela na nově vzniklá společenstva; uzavřené spisy, knihy a listiny se ukládaly spolu s dokumenty městské správy na radnici. Cechovní písemnosti se tedy pravděpodobně nacházely rovněž mezi městskou registraturou, která nebyla ve Kdyni nikdy dostatečně uspořádána. Tu archiv převzal 9. června 1964 pod přírůstkovým číslem 8/64.

Vzhledem k tomu, že se v archivním fondu dochovaly pouhé jednotliviny, předpokládáme ztráty dokumentů řeznického cechu před jejich uložením v archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Cech řezníků Kdyně obsahuje archiválie z let 1731–1835. Časový rozsah pečtidla (pec1) uvádíme v inventárním seznamu v hranatých závorkách, neboť v pečtním poli typáře je sice vyrytý letopočet 1793, avšak na základě dostupných pramenů nelze stanovit, jedná-li se o dataci vzniku pečtidla, či o nějaké významné datum v životě řeznického cechu.

Archivní fond obsahuje tři úřední knihy, malou část spisů a pečtidlo. Tři úřední knihy a spisy našli archiváři při provádění generální inventury v roce 2012.

Všechny dochované úřední knihy představují výtisky generálií, které měly cechy za povinnost uchovávat v cechovní pokladnici a předčítat z nich o valných hromadách cechu. Cech si pořizoval jak českou, tak německou verzi, a to v případě, že sídlil v lokalitě osídlené převážně českým obyvatelstvem. (Jinak měla dostačovat německá verze.)

Archivní fond tvoří také malé množství spisů, jež všechny představují osobní doklady členů cechu, především atesty vystavené cechem tovaryšům ucházejícím se o udělení mistrovského práva. Osobní doklady členů cechu byly uspořádány abecedně, aby zůstaly vcelku dokumenty téhož řemeslníka.

Při inventarizaci se zpracovatelka řídila metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek č. j. SOAP/006-0767/2010 a jeho dodatkem č. j. SOAP/006-1300/2014.

Jazykem archiválií je čeština a němčina.

Archiválie jsou v dobrém fyzickém stavu.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Torzovitě dochovaný archivní fond poskytuje badatelům jen velmi omezenou možnost studia činnosti a vývoje řeznického cechu ve Kdyni. Tištěné generálie lze navíc najít i v jiných archivních fondech cechů, popř. ve sbírkách cirkulářů, nařízení apod.

Unikátní je však cechovní pečtidlo s vyobrazenou symbolikou řeznického cechu a s letopočtem 1793. Kvalitní zpracování typáře dosvědčuje um tehdejších kovo zpracujících řemesel a může být předmětem výzkumu z pohledu historie umění, popř. dějin každodennosti.

Nicméně pro hlubší poznání dějin cechovníctví ve Kdyni bude třeba využít dalších pramenů uložených např. v archivních fondech Archiv města Kdyně nebo Velkostatek Kout – Trhanov.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Cech řezníků Kdyně uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 11. června 2015

Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

CHALUPA, Aleš – LIŠKOVÁ, Marie – NUHLÍČEK, Josef – RAJTORAL, František.
Tereziánský katastr český, svazek 2. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra, 1966.

Literatura

JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

TŠÍDA, Emil. *Z minulosti kdyňského kraje*. Kdyně : Nákladem Okresního sboru osvětového ve Kdyni, 1925

VOLF, Miroslav – HAAS, Antonín. *Archivní příručka : sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha : Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha : Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906.

Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
EL	evidenční list
eid. jedn.	evidenční jednotka
fas	fascikl
inv. č.	inventární číslo
NAD	Národní archivní dědictví
pec	pečetidlo
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Knihy

1	Generální cechovní patent <i>Česky, tisk, 20 x 31,5 cm, papírová vazba</i>	1731	ukn1
2	Generální cechovní artikule <i>Česky, tisk, 20 x 32 cm, papírová vazba</i>	1739	ukn2
3	Generální cechovní artikule <i>Německy, tisk, 20 x 32 cm, papírová vazba</i>	1739	ukn3

II. Spisy

4	Osobní doklady členů cechu	1770–1835	fas1
---	----------------------------	-----------	------

III. Typáře

5	Pečetidlo, mosazný kotouč o průměru 30 mm s přinýtovaným železným držadlem, celková výška 63 mm, v pečetním poli dva lvi naproti sobě držící v tlapách zkřížené řeznické širočiny, nad nimi koruna, pod lvy letopočet 1793. Opis majuskulou oddělen od pečetního pole linkou: NEUKITAIN : FLEISCHHAKER • ZUNFT INSIGEL • Pečetní pole lemováno provazcem.	[1793]	pec1
---	---	--------	------

Název archivní pomůcky:	Cech řezníků Kdyně
Značka archivního fondu:	Cech řez. Kdyně
Časové rozmezí:	1731–1835
Počet evidenčních jednotek:	5 (3 úředních knihy, 1 fascikl, 1 pečetidlo)
Počet inventárních jednotek:	5
Rozsah v bm:	0,05
Stav ke dni:	11. 6. 2015
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 11. 6. 2015 čj. SOAP/010-0460/2015